

Курса О.В., аспірант гр. 103А-23-5

Науковий керівник: Шевченко С.В., к.г.н., завідувач кафедри загальної та структурної геології

(Національний технічний університет «Дніпровська політехніка», м. Дніпро, Україна)

ЩОДО ГЕНЕТИЧНОЇ КЛАСИФІКАЦІЇ ЯШМ УКРАЇНИ І ПОРІВНЯННЯ ЇХ ТОРГОВИХ НАЗВ ІЗ ЗАРУБІЖНИМИ АНАЛОГАМИ

На ринку коштовного каміння торгові назви призначені для того, щоб зробити матеріал більш ринковим. Практика, що склалася на вітчизняному ринку, свідчить про обмеженість таких назв для коштовного каміння з родовищ і проявів України. У той же час вивчення закордонного досвіду серед англомовних назв може дати певне переосмислення для покращення впізнаваності українського коштовного каміння.

На території України відомі численні прояви і родовища різновидів яшми [1-4]. За гемологічними характеристиками (особливості забарвлення, текстурний рисунок) можна знайти багато їх аналогів серед зарубіжних родовищ. Нами було класифіковано деякі яшми з родовищ України відповідно до генетичної класифікації (Campros-Venuti, 2012) [5].

Так, яшми Заваллівського графітового кар'єру відносяться до кулеподібних яшм хомогенного генезису. Їх найближчі зарубіжні аналоги за гемологічними характеристиками – Leopard Skin Jasper, Ocean Jasper, Orbicular Jasper, Vortexite, відомі на родовищах Мадагаскару та інших країн.

Збраньківські яшми відносяться до групи вулканічних (масивні яшми). Їх аналоги – Red Jasper, Red River Jasper, Polychrome Jasper, Red Zebra Jasper, Red Stripe Jasper та багато інших.

Звертає на себе увагу той факт, що за цією ж класифікацією джеспіліти відносяться до групи океанічних яшм. Серед їх зарубіжних аналогів – дуже багато торгових назв з різних країн, таких як США, Бразилія, Австралія (таблиця 1).

Таблиця 1

Деякі різновиди коштовного каміння України і англомовні торгові назви їх найближчих генетичних аналогів із родовищ зарубіжжя

<p>Яшма Заваллівський графітовий кар'єр, мис Фіолент Збраньківське родовище, родовище Перкалаб, Петровський залізрудний кар'єр, гора Соймул, гора Карадаг яшмоподібні туфи Каракубського родовища яшмо-агати (яшмоїди) кори вивітрювання ультрабазитів Середнього Побужжя трас-чорноморит, берестовіт</p>	<p>Leopard Skin Jasper, Ocean Jasper, Kinradite, Orbicular Jasper, Vortexite, Convoluted Jasper, Fancy Jasper, Polychrome Jasper, Jasper Chalcedony, Red Jasper, Red Zebra Jasper, Red Stripe Jasper, Red&Brown Jasper, Red Flame Jasper, Crazy Lace Agate, Agate Jasper, Skaggs Green Jasper, Oregon Green Jasper, Green Jasper, Green Hair Jasper, Rainforest Rhyolite, Rainforest Jasper</p>
<p>Джеспіліт</p>	<p>Hematite Jasper, Banded Red Jasper, Tiger Iron, Mary Ellen Jasper, Iron Red Quartzite, Endurite</p>

Яшми Карпатського регіону (Перкалаб, Соймул, інші) відносяться до групи вулканічних яшм (стратифіковані яшми). Аналоги – Red Jasper, Red River Jasper, Red Flame Jasper та інші.

Яшми Карадагу і яшми м. Фіолент – також група вулканічних яшм (масивні яшми). Аналоги – Jasper Chalcedony, Kaleidoscope Jasper, Fancy Jasper.

Яшмоподібні туфи Каракубського родовища, відомі у Донецькій складчастій споруді можна віднести до групи вулканічних (стратифіковані яшми). Аналоги – Skaggs Green Jasper, Oregon Green Jasper, Green Jasper, Green Hair Jasper, Evergreen Jasper.

Траси-чорноморити Карадагу – теж група вулканічних яшм (ріолітові яшми). Аналоги – Rainforest Rhyolite, Kinradite, Green Hair Jasper.

Яшмо-агати або яшмоїди кори вивітрювання ультрабазитів Середнього Побужжя –

група яшм хемогенного генезису. Аналоги – Crazy Lace Agate, Agate Jasper.

Яшми (яшмоподібні породи) з викопними рештками в Україні відомі у Донецькій складчастій споруді – це скрем'янілі криноїдні вапняки, у яких ще прослідковуються залишки викопних решток. В англomовному сегменті інтернет зустрічаються такі торгові назви, як Crinoid/Fossil Jasper, Fruit Jasper, Pistachio Jasper, Ajooba Jasper, Azubalite.

Для рисунчастих кременів, а також для яшмоподібних порід Середньопридніпровського мегаблоку Українського щита (строкаті меланіти, тектонобласти, меланітизовані епідозити і смугасті тектонічні брекчії) пошук закордонних аналогів у даній роботі не виконувався.

Абісальні яшми (група океанічних яшм) на території України не зустрічаються. Серед англomовних назв яшми такого генезису зустрічають Mookaite, Porcelain Jasper та інші.

Можна бачити, що англomовні торгові назви слугують особливим маркетинговим інструментом, часто доповнюючи або розкриваючи у назві особливості забарвлення, генезис, географічне походження тощо. У той же час, серед торгових назв трапляються такі, що не відповідають яшмі за своїм генезисом – у такому випадку продавець має попереджати покупця, що той купує зовсім не яшму (dalmatian jasper, bumble bee jasper, snakeskin jasper та інші) [6]. Серед торгових назв, які трапляються на ринку вітчизняних яшм, було зафіксовано (крім «карадазьких, збраньківських і заваллівських») такі торгові назви, як «базавлуцька яшма», «іскровська яшма», «петровська яшма», «побузька яшма» [7]. Генезис останніх не визначався.

Висновки:

1. Українські яшми представлені практично всіма позиціями за існуючою міжнародною класифікацією (крім глибоководних або абісальних яшм).

2. Англomовні торгові назви є дескрипторами з додатковою інформацією про географічне походження, генезис, особливості забарвлення або інші характеристики. При цьому у більшості випадків загальна назва різновиду повністю співпадає з ключовим словом у торговій назві (Jasper – Leopard Skin Jasper). У той же час термін «Jasper» зустрічається і серед некоректних торгових назв.

3. Торговим назвам на вітчизняному ринку, часто представленим одним терміном (просто «яшма» або просто «джеспіліт»), відповідає значно більша кількість англomовних торгових назв: «джеспіліт» – більше десяти англomовних торгових назви; «яшма» – понад три десятки назв. Як наслідок, це збільшує впізнаваність конкретних різновидів коштовного каміння і дозволяє покупцю краще орієнтуватися на ринку.

4. При реалізації різновидів яшми з родовищ України можна спиратися на їх найближчі аналоги серед англomовних торгових назв, а можна працювати і над створенням своїх унікальних торгових назв – такі поодинокі приклади уже зустрічаються в на ринку.

Список використаних джерел:

1. Нестеровський В.А. (2012). Яшмовий потенціал України. Коштовне та декоративне каміння, 4, 20-22.

2. Гелета О.Л., Нестеровський В.А., Сурова В.М. (2021). Гемологічна характеристика різновидів яшми Українського щита. Коштовне та декоративне каміння, 1, 14-19.

3. Деревська К. І. Мінерали групи кварцу вендських трапів Волино-Подільської плити, їх генетична та морфологічна особливість / Деревська К. І., Руденко К. В., Науменко Є. В. // Мінерально-сировинні багатства України: шляхи оптимального використання : матеріали VII науково-практичної конференції, (Хорошів, 5 жовтня 2018 р.). - 2018. - С. 27-33.

4. Шевченко, С.В. (2023). Аналіз та закономірності розподілу каменесамощвітної сировини у тектонічних структурах України, Збірник наукових праць Національного гірничого університету, 73, 76–93. <https://doi.org/10.33271/crpnmu/73.076>

5. Powolny T., Dumańska-Słowik M. (2017) Review of existing systems of jaspers nomenclature and classification in Poland and worldwide. *Gospodarka Surowcami Mineralnymi – Mineral Resources Management* 33(2), 43–52. DOI 10.1515/gospo-2017-0011

6. RockTumbler: Tumbled and Polished Stones. (n.d.). URL: <https://rocktumbler.com/gemstones/tumbled-stones.shtml>

7. Сфери та інші вироби з коштовного каміння України. <https://kamnelybi.com/articles/shariki/>